

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 25 МАРТА 1872.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЋА МЕСЕЧНО. —
ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ФРАНЦУСКО - ПРУСКИ РАТ.

(Наставак.)

Петровић. Наравно, кад не ћеш да читаши и противних листова, онда није ни чудо што судиш једнострано.

Поповић. А ти, зар ти читаши Вандерера?

Петровић. Па добро! Дај овамо тог твог Вандерера!

Поповић. А ти дај Јојда!

Петровић. Сад ћемо видити! (Седне и чита.)

Поповић. То и ја кажем! (Седне и чита.)

Ката. Ето нас опет, где смо били!

Јеца. Страшно, човек би искочио из коже!

Ката. Ја то не могу гледати! Ја идем у кујну, да донесем чорбу.

Јеца. Идем и ја с тобом!

Ката. Ал' молим те, готви се не приличи.

Јеца. Е није него јоп што! Ја сам овде код куће! Зар нисмо своји?

Ката. Драга Јеџо, како не би били! Погледај само онај красан пар! Кад помислим, да је оно моја девојка, чисто не могу себи да верујем!

Јеца. А ја кад гледам у мого сина, не могу довољно, да се начудим, да је то моја крв. Тако је ваљан и паметан!

Ката. Како су сретни!

Јеца. И задовољни!

Ката. Знаш, Јеџо, ја сам ти сретна мати! (Плаче.)

Јеца. А зар ја нисам? (Плаче.)

Ката (кроз плач.) Ајдмо, Јеџо, у кујну!

Јеца (кроз плач.) Ајдмо да донесемо чорбу. (Оду.)

Марија. Ал' сад већ идем! Ви сте ме дugo задржали од посла!

Милан. Немојте још! Маните се посла код оваког пријатног разговора.

Марија. А не, морам да видим, да нису погачице изгореле! Ја сам их сама месила, морате много јести.

Милан. Све ћу појести што их год има.

Марија. А мени не бете ни једне оставити! Тако ви мене волете?

Милан. Све ћу вам оставити!

Марија. Лепо! Ви дакле не бете да једете од погачица, што сам их ја месила?

Милан. Не знам шта говорим, са свим сам забуњен!

Марија. Тако! Дакле ваше мисли нису код куће?

Милан. Какво питање! Моје су мисли увек код вас. Ја за вас дишем, живим и умрећу за вас!

Марија. То последње можете изоставити! Доста је, ако живите за мене. Али сад збогом! Морам ићи, немојте ме задржавати.

Милан. Онда идем и ја!

Марија. А то не иде!

Милан. Иде!

Марија. Не иде!

Милан. Видићемо!

Марија. Видићемо. (Истрчи, Милан за њом.)

(Наставиће се.)

МЛАДОСТ ДОСИТИЈА ОБРАДОВИЋА.

(Наставак.)

А можда когод и то налази зазорно, што је Доситије у опште изашао на позорницу. Тима ћемо рећи, ако се већ из досадањег говора нашег нису уверили колико високо ценимо ми ову личност — да баш хришћанска драма није диспензовала од позорнице ни једну личност па ни божанску. То сведоче тако зване пасионе игре у католичкој Ђерманији, које листом потежу светце и сад на позорницу без обзира на то, што је модарна драма давно већ истацла себи цел, која дијаметрално сузбија тенденцију свете новозаветне драме. А онима, који нашег врсног човека и добrog Србина Доситија хоће да сматрају за светца, препоручујемо — ренанов „Живот Исусов.“

Писац „младости доситијеве“ даље не само да је имао права извести на позорницу тога врсног човека, него има и ту заслугу да га је извео у згодно време. Драма без тенденције, то је беспослица; исторична или друштвена, обе ваља да следују својој природној мети, а то је: усавршавање човечијег духа, а посредно облагорђење душе његове. Начини, којима се то постизава, различити су: неки нам пратју врлине, да нас приволе подражавати њима; неки нам износе пороке да нас застраше од њих, — или сви скупа, било позитивним или негативним путем, тамане зло у друштву. Прошло је време, кад се класицистет тражио у ортодоксој форми; данас се он тражи у здравој идеји и у логичној следствености, којом се она примењује на живот. Хијерархична одлученост у друштву стоји у опреци с начелима садањости, најпре за то, што та начела сматрају друштво као сложени организам, и ишту да сви чланови његови спеше узајмице једној цели; оној, коју свакад друштву ставља наука, а за тим, што су хришћански доктринари изневерили демократску основу христијанизма, те се овај временом прометнуу у апсолутизам свакад спре-

ман, да изопаченим тезама његовим правда и штити политичко насиље и владајачку самовољу. Источно хришћанство натегло се на догматичке досетке, које су поницале у дворским сплеткама православне Визанције, то у корист каквом лојалном духовном љубимцу, то на штету каквом строгом моралисти. Такво хришћанство, изврнуто, скривено из неследствености и замазано старо-грчком софистиком, морађаше у својој властитој утроби замети опозицију и за то му се валаше оградити „неприкосновеном“ догмом, — која искључује сваку дискусију. — А кад су браниоци догме, заостав иза прогреса осталог друштва, увидели, да ће се тај прогрес једном окренути против њих, то су узајмљивали у свако доба одансолутизма световног себи снаге, да сваком слободнијем полету духа човечијег тим поузданје сажежу крила. Такав је хијерархизам зла, и с тога га ваља сузбијати. А да шта је друго и чинио распети проповедник људске једнакости ако није сузбијао двоглаву хидру световног и духовног апсолутизма његовог времена?! — И за то је „младост доситијева“ добра реч у згодно време. Сумњам да их у нашем народу може бити много, који би данас начело били против оваке тенденције.

Ми се не страшимо исповедити, да смо за њу, и за то би желели, да се ова српска драма одржи на нашој позорници. А да би уверили и писца, да нам је до тога стало, хоћемо навести искрено слабе стране његовог дела, не би ли га зар приволели да дода оно што допуњава читаву радњу, или да одузме што је у њојзи сувинши.

Мислимо да уопште греше наши драматски писци који субординују историјску верност замислу и облику драме. Тиме се ерпи тенденција дела, која ваља да прозире из сваког покреталица, што ради на позорници, а нарушава се лепота облика, којег ћемо ретко наћи у голом историјском факту, али свакад

на идеалном пољу естетичких облика. Драматски писац ваља на позорници да улепшава карактерне особине својих јунака, па биле оне позитивне или негативне. Доситије је у историји драматска личност, почем његов живот прелази све фазе обмана, док не доспе до распознања истине. То чини, те он у драми постаје драмским јунаком, јер се у њему учворава драмска замисао, и из њега полази цело драмско делање. Те фазе његових обмана не виде нам се уделу чисто изведене, јер ту нам се приказује борба љубавника против препрека његове љубави, којима он као монах подлеже, а иза ње тек што прозире борба човека против установе, која се њему на крају истиче као чиста заблуда човечанска и из које борбе он на крају излази победоносно. Ни животопис, ни карактер његов не одобравају, да се само зарад првог узрока одрекао калуђерства. На то га је, као што знаамо, приволео рационалистички поглед на друштво и на његове законе, а љубав беше, као што рекосмо, само један пут к том погледу. С тога мислим, да би писац боље учинио, да је одступио од буквальне биографије и у радњу уплео Нику Путину, као реалистичког тумача калуђерштине и извео између њега и Димитрија начелну борбу. У тој борби, коју би калуђерски живот наравно

илустровао по назорима никиним, нашао би Доситије и друго рационалистичко гледиште, те би му се за то суштина духовенског живота показала потпуно пластична. Тиме би писац добио прилике да изнесе пред публику све супротности, које витлају доситијеву душу, јер у љубави према Мари не могаћаше наћи све. Тиме би се и драмска личност димитријева још јаче истакла, почем би се потенцијала његова радња. Те радње, саобразне карактеру доситијевом и драмском јунаку, и нема довољно у драми све до пете радње, па и ту нам је јунак одвећ блед, зато нам се приказује, као да не кида свезе с калуђерством за то, што су се у њему супротности кристалисале до начела, него што је у магновеном очајању зарад удаје марине. Кад је драматски чвор у Димитрију сплетен из обмана, онда ваља да нам се раздреше те обмане једна за другом на позорници и то би корисније било и за њега, активног јунака драмског и за нас, који тражимо тенденцију драми, па и за естетички колорит доситијева карактера. Овако нам пасивност доситијева карактера крњи у њему тип драмског јунака, и цела драма нагиње на судбену драму, сувеше кад чујемо на крају из доситијевих уста: „Бог је зар тако хтео!“

(Наставиће се.)

Л И С Т И Ј И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Гвоздена образина“) зове се „драма“ која је представљана у недељу 19. марта. Жалосније игре нема ваља да у целој светској књижевности, па опет овај комад неје трагедија, а неје ни „драма.“ Ко је јунак овога комада? За што се бори? Које му је крвица? За што пропада? Чему да се дивимо у његовој пропasti? На сва ова питања нема довољна одговора. Писци изабраше ову ретку, углаву јединствену оруђарску рукотворину да што безбрждије напуне куђу; да овим својим романом у драматском облику позоришнике још поузданije метну на муке, него просте читаоце; да страхотом и ужасом поразе своје гледаоце и слушаоце. Овде ми пада на ум реч једнога нашег проповедника, који вели: „Ја никад не сmislim напред шта ћу проповедати, већ говорим онако, док не видим, да су ми слушаоци поражени, па онда завршим.“ Али ови богме смислише и размислише — тејако, јако! — па и мајсторски удесише како да нас поразе! Па каква је тежња тога комада? Тежња му је да нас подсети на ону пословицу: „Мале луџе затворамо, а великима капу скидамо.“ Или зар нам је морално осећање задовољено, кад видимо да

се просто оруђе, Сен-Мар. предаје суду, а правим причињоцима свију грдила и страхота (његовом „величanstvu“ краљу, његовој „узоритости“ кардиналу и осталим члановима „камарије“) неје ништа? Да је ово роман, а не драма, види се и по томе, што је и место и време необично испрекидано. Највеће у целом комаду никде ведрине, никде оазе сред које бисмо се мало одморили, опоравили; а што је још горе ни једног леног карактера, који би нас заимао, коме бисмо се могли придружити! Па ипак је овај комад, нескраћен и скраћен, обијао сву Европу, док се укус неје избистро и облагородио. Јер је велико мноштво света, који тражи „пикантне“, па ма како неразложите страхоте, да се над њима — исплаче!

Представа је испала добро, у целини и појединаче. Од представљача - мученика заслужују особиту похвалу Недељковић (Гастон), Брачија (Добиње), Маринковића (Марија) и Суботић (Одан, Лува). На свом месту били су: Зорић (Луи), Лукић (Достанић), Лесковић (Сен-Мар), а и остали су савесно допријели свој каменчић.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ИЗВАН

ПРЕДСТАВА 45.

ПРЕТИПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 25 МАРТА 1872

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРANI

ИРВИ ПУТ:

МАТИ И СИН.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА А ДВА ОДЕЉЕЊА, ОД Е. БИРХПФАЈФЕРОВЕ, ПРЕВЕО Ђ.

МАТИ И СИН.

ПРВО ОДЕЉЕЊЕ У ДВА ЧИНА.

ОСОБЕ:

Ђенералица Мансфелдова, удовица	.	.	.	.	.	.	J. Маринковића.
Бруно, син јој	.	.	.	.	.	.	Брани.
Андија Мансфелд	{	пасторчад јој	.	.	.	.	Лесковић.
Стеван Мансфелд		.	.	.	.	.	Недељковић.
Палм, управитељ добара њених	.	.	.	.	.	.	Зорић.
Штромер, књиговођа му	.	.	.	.	.	.	Пешић.
Свећеник мансфелдске општине	.	.	.	.	.	.	Лукић.
Кајетан, писар код Андије Мансфелда	.	.	.	.	.	.	Соколовић.
Гундула, ќенераличина коморница	.	.	.	.	.	.	Ј. Поповићева.
Јован, слуга	.	.	.	.	.	.	Живковић.

Збива се у дворцу Раму у г. 1828.

СУСЕА.

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ У ТРИ ЧИНА.

ОСОБЕ:

Ђенералица	.	.	.	.	.	.	J. Маринковића.
Бруно	.	.	.	.	.	.	Брани.
Стеван Мансфелд, лекар	.	.	.	.	.	.	Л. Маринковићева.
Селма	.	.	.	.	.	.	К. Савићева.
Госпођа Пиро	.	.	.	.	.	.	М. Савићева.
Евелина	{	кћери јој	{	ћенераличина родбина	.	.	М. Недељковићка.
Љубица		.		.	.	.	Л. Хацићева.
Стрелау	.	.	.	.	.	.	Станчић.
Хорнтал	.	.	.	.	.	.	Хацић.
Гундула	.	.	.	.	.	.	Ј. Поповићева.
Слуга	.	.	.	.	.	.	Живковић.

Збива се на 15 година после првога одељења у дворцу Мансфелду, ќенераличном добру.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 ПО САХАТА.